

Barnets bog om leg

BARNETS BOG OM LEG

En del af forløbet *sans for leg*

Copyright Leg For Dig og
Playful Learning © 2024

INDHOLD

Herdis Kristiansen
Ansatte hos Vandpytten

DESIGN

Esben M. Rahbek

REDAKTION

Trine Lolk Haslam
Mathilde Knage
Esben M. Rahbek

TYPOGRAFI

Tekst sat med Aleo og Belanosima

TRYK

Printed in Denmark 2024

LEG FOR DIG

legfordig.dk

PLAYFUL LEARNING

playful-learning.dk

DANSKE PROFESSIONSHØJSKOLER

danskeprofessionshøjskoler.dk

Barnets bog om leg

Forord

I Vandpytten har vi deltaget i udviklingsprojektet Leg For Dig. Denne rejse har vi afsluttet med at afholde nogle legetemadage, hvor vi i praksis brugte den viden, som vi havde fået gennem forløbet. Det var vores ønske at finde en form, hvor vi kunne samle nogle praksisbeskrivelser, legeteori, pædagogisk dokumentation og evaluering, så vi kunne sikre os, at Leg for dig fortsat udviklede sig i Vandpytten.

Vi valgte derfor at udarbejde en "Leg for Dig bog" med nogle af de legetemaer, som vi gerne ville have implementeret i vores institution. Det var vigtigt, at vi alle bidrog til udarbejdelsen af denne bog og derfor blev vi skiftevis dagens redaktører på et tema.

Redaktøren var ikke deltagende i praksis, men fik mulighed for at observere, reflektere og dokumentere. Der var en skabelon,

som de kunne arbejde ud fra og her var der forslag til at beskrive:

- × Beskrive mål, form og rammen
- × Beskrive praksis
- × Beskrive legens muligheder og betydning
- × Beskriv hvordan der er en legende tilgang til læring
- × Observere voksenroller (give feedback)
- × Dokumentere med billeder
- × Indhente børne- og voksenudsagn
- × Evaluering af forløbet (punkt på kommende stuemøder)
- × Forslag til evt. justeringer
- × Inddrage relevant legeteori

Vi har valgt i denne bog at sætte fokus på følgende forløb: voksenstyret rammeleg, risikofyldt leg, playjam, overraskelseskasser, leg gennem hele dagen, playlab og sanselige legeprojekter.

Redaktøren afleverede sine beskrivelser til en af medarbejderne, som samlede det hele i bogen. Generelt var de meget glade for at afprøve denne form, og en af medarbejderne har skrevet således:

Det er sjældent, at man blot har en observerende rolle på de pædagogiske aktiviteter. Når man står på sidelinjen, bliver det ofte nemmere at se, hvad der fungerer og hvad der med fordel kan ændres på. Det var spændende at være nysgerrig på, hvad ens kollegaer selv havde gjort sig af overvejelser med aktiviteterne. Hvad var målet og hvordan kunne vi finde dertil. Det var interessant at høre, hvad børnene selv havde oplevet, - Hvad syntes de var sjovt og udfordrende?

Det var et spændende forløb, hvor medarbejderne fik mulighed for at kunne

observere og reflektere over praksis og et projekt, hvor medarbejderne også fik et ejerskab.

Tak til ambassadører, konsulenter, projektledere og Playful Learning for at give os muligheden for at deltage.

Herdis Kristiansen

Leder i Privatinstitutionen Vandpytten

Introduktion

I 2023 deltog Vandpytten i projektet Leg For Dig, som har fokus på legens betydning for børns trivsel, udvikling og læring. Forskellige tilgange til leg skulle prøves af i praksis og alle ansatte deltog. Det gav os et fælles udgangspunkt. Det var spændende for os blandt andet fordi, børnene i forbindelse med vores BMV havde givet udtryk for, at de gerne ville have de voksne mere med i deres lege. I dette lille hæfte kan du læse mere om hvad vi prøvede af, og du kan her finde inspiration til hvordan I kan lave jeres egen bog i jeres institution.

I vores forløb arbejdede vi med følgende temaer:

Voksenstyret rammeleg

Risikofyldt leg

Playjam

Overraskelseskasser

Leg gennem hele dagen

Sanselige legeprojekter i vuggestuen

Voksenstyret rammeleg

Den 20. september 2023 havde vi besøg af vores konsulent. Her startede vores proces, hvor vi arbejdede praktisk med voksenstyret ramme leg. 8 børn og 2 pædagoger som deltog i aktiviteten, så der var god gulvp-lads. Den der guidede rammelegen, havde en tromme til at lave rytme og skabe stemninger.

Aktiviteten varede cirka en time og bestod af:

- × en lille opvarmningsleg som var en navneleg

- × selve rammelegen som konsulenten guidede sammen med både børn og pædagoger
- × en afrunding og evaluering af hvor børnene skulle tegne noget fra historien

Rammelegen inddrager børnenes perspektiver, fantasi og demokrati. Det er en fælles legeform hvor pædagogerne deltager og inddrager børnenes ideer og perspektiver. Rammen kan være et aftalt tema, univers eller en bestemt organisering. Temaet her var bestemt på forhånd til at handle om trolde, men man kan tage udgangspunkt i en hule, en række stole stillet op som en bus eller noget helt andet.

Børnene er medbestemmende i forhold til, hvad der sker, hvor vi kører hen, hvad vi oplever og så videre. Ideen er, at man sammen skaber en fantasi rolle leg.

Pædagogen leder det fortællende samspil ved at spørge "og hvad skete der så?".

Man kan bruge et signal til hvornår man skal tilbage til sin plads. Det kan være fordi man råber: *troldefar kommer!!* eller *bussen kører nu!!* eller *skynd jer hen til bussen!!* På den måde sikrede vi at der var en tryk base for børnene. I rammelegen er det "det fortællende" og samspillet der er i centrum.

De to pædagoger arbejder videre med rammelegen sammen med en gruppe børn, og senere deler de denne metode med andre børn og pædagoger, som så kan få glæde af det.

Hvad sagde de voksne?

- × Det virker rigtig godt med en ramme-sat leg, hvor der er en "base" at vende tilbage til. Det gav tryk og var godt

til at bringe fokus tilbage i historiens videre forløb

- × Det var inspirerende og fedt at se teknikken og få nogle nye ideer. Det virkede også rigtig godt, at der var flere voksne der kunne spille bold med hinanden, flere der kunne være med til at sætte en stemning osv. (lave lyde, ændrer stemmer, skabe historien)
- × Det sanselige, såsom trommen, var et effektivt virkemiddel
- × Man kunne også godt gøre brug af science tilgangen og de produktive spørgsmål, når der tales om hvordan det er om sommeren eller om vinteren, hvordan det føles osv
- × Når vi bruger os selv og er en del af fortællingen, drager det børnene

Hvad sagde børnene?

- × Det var sjovt at være trolde

- × Det var sjovt, fordi der var et træ der kunne tale
- × Jeg kunne godt lide, der hvor vi skulle forskrække heksen hvor vi sagde bøj ligesom jeg fandt på
- × Jeg kunne godt lide, at være et juletræ for jeg skulle gøre sådan her, og de andre skulle pynte mig og danse rundt om mig
- × Jeg kunne godt lide at danse rundt om Noah
- × Jeg kunne godt lide, at vi lavede den uhyggelige film
- × Jeg kunne godt lide, at vi fik lov til at tegne på det store stykke papir om historien bagefter

Inspiration

Den pædagogiske metode aktiv fortælling kan også være inspirerende her starter den voksende med at lave en fortælling, men børnene er med til at bestemme,

hvad der skal ske og hvem der er med i historien se dette link: <https://youtu.be/h6LsxEMbF5Y>

Læs mere om rammeleg i Afsnit "6. Rammeleg" (s.462-464) i Brostrøm (2002) Børns lærerige leg, Psyke & Logos, 2013, 34, 83-105

Læs mere om de tre samspilsformer i "Samspil og pædagogintentioner!" (s. 50-51) i Johansson og Samuelson (2011). Lærerig leg - børns læring gennem samspil. Dafolo.

Risikofyldt leg

Risikofyldt leg har fokus på at udfordre børnene i at turde mere. Vi ville undersøge hvordan risikofyldt leg kan styrke børnenes udvikling, gåpåmod og trivsel. Hvad skete der hvis børnene legede mere udfordrende og eventyrlystne lege? Vi havde fokus på at rykke nogle grænser og i at børnene samtidig skulle mærke deres egne grænser.

Der var 4 aktiviteter da vi arbejdede med risikofyldt leg:

- × Kløften i skoven
- × Cykellege på legepladsen
- × Motorikbjerge og bane på stuen
- × Køkkenaktivitet

Inden dagen havde vi talt med børnene om, hvad de kendte til i risikofyldt leg eller farlig leg.

Hvad er farlig leg ifølge børnene?

- × Harry Potter leg; Voldemort angriber
- × Superhelte hvor man slår
- × Piratleg med sværd
- × Slåskamp
- × Motorsavsleg

Farlige lege derhjemme

- × Pudekamp
- × Far kaster en på sengen
- × Rutsjebane i Legoland og Tivoli
- × Det lille grønne monster teater
- × Plukke svampe uden voksne
- × Kravle op i træer som er for høje
- × Stå på fars skuldre

Hvad kan man få "sug i maven" af på legepladsen i vores børnehave?

- × Gyng højt på gyngen
- × Klatre højt på klatrestativet og hoppe ned
- × Kravle højt op i træerne

- × Kravle op i træerne, når de er glatte efter regnen, så man kan falde ned
- × Springe ned fra gyngen, når den gynger højt
- × Køre hurtigt på cykel ned ad bakken

Kløften i skoven

Et af vores velkendte steder i skoven hedder kløften. Her blev der hængt en tobane op mellem to træer, som børnene skulle krydse. Til trods for højden og tanken om at der var langt at falde, stillede børnene sig op i række og ventede

spændt på deres tur. Med et smil på læben lykkedes det alle børn at krydse den høje tobane. Da børnene nåede over halvvejs og kunne de se en ende på rebet og åndede lettet op. Der var spænding i luften!

Da ingen var så uheldige at falde ned, fandt børnene faktisk ud af at det ikke var så farligt som det så ud til. Det gav adskillige mere gåpåmod, som i nogle tilfælde endda førte til en ekstra tur på tobanen. Krydsning nummer to blev udført mere selvsikkert og kontrolleret. De voksne bakkede op og indgav børnene mod. Alle børn, selv dem der ikke turde og generelt er mere forsigtige, prøvede at gå på tobanen. Her hjalp det at en voksen stod nede på jorden som en slags sikkerhed og herefter prøvede de selv. Til sidst fik de lov til at prøve alle de gange de ville og her var de mere på egen hånd. Efter krydsningen af tobanen benyttede

flere børn omgivelserne, til at udforske og bruge deres nye succes og sejrsfølelse til at udvide de farlige lege. Dette bød på løb ned af kløften og nogle brugte endda kløften som en rutsjebane de beskrev at det var stejlt og at de fik et sug i maven ved at løbe hurtigt ned.

Hvad sagde børnene?

- × Det var lidt farligt at gå over kløften
- × I begyndelsen var det fint at komme op på tovbanelen, men når man kom ud på midten blev det mere og mere skræmmende
- × Jeg er glad for at jeg gjorde det
- × Det var super skægt at prøve

Cykelleg

På legepladsen blev der sat en cykelbane op, der indeholdt forhindringer på flere niveauer. Kegler, huller, en tunnel, slalom og en mindre ustabil vippe skulle

cykelbørnene mestre.

Først blev de introduceret til cykelbanen, hvor de fik lov til at løbe/gå den igennem. Herefter var det bare i gang med at prøve på cyklen. Allerede fra start lagde flere ud med en ekstrem høj fart, hvor nogen overvandt banens forhindringer med en vis lethed og andre med nød og næppe. Andre startede runden blødt ud og kørte mere forsigtigt, for at lære banen at kende. Et par cykelstyrt kunne ikke undgås, men børnene havde højt humør og børstet blot jorden af tøjet, samlede cyklen op og kørte videre igen.

“Vippen var det farligste sted og den gjorde at jeg ikke turde i starten” og alligevel var den, den sjoveste forhindring på banen, svarede mange af børnene.

Alle børn var engagerede og med til aktiviteterne, selvom de nogle gange måtte overskride deres grænser. Alle børn endte med at komme igennem, om det så gjaldt om at overskride sin frygt, afprøve sine grænser eller bare have det sjovt. Det viste sig at det var dét, som de syntes var det farligste ved aktiviteten, som samtidig også var det sjoveste.

Tilgangen til de risikofyldte lege var både fra de voksnes og børnenes side enormt god, og det var skønt at se at alle fik nye, sjove oplevelser at snakke og fortælle om. Der var flere tilfælde, hvor adskillige børn slog sig eller græd, men de fleste bevarede stadig det høje humør og fortsatte.

Motorikbjerge i tumlerum

Indenfor i tumlerummet blev der afprøvet grænser med en motorikbane, hvor børnene kunne få lov til at hoppe og

kravle i flere højder. Børnene måtte hoppe ned fra borde og sofaer, gå på vippebræt og en hel del andre ting. Herudover blev der lavet et højt bjerg, som var en smule usikkert. Børnene skulle først bestige bjerget, for derefter

at hoppe ned derfra-det gav "et sug i maven", sagde de bagefter. I starten var en hjælpende hånd fra en voksen eller en ven central for, at enkelte børn kunne gennemføre banen, men efter flere forsøg var hjælpen ikke længere nødvendig. Banen blev udforsket af alle børn og efter, at de fik lært den bedre at kende, blev flere mere selvsikre i deres bevægelser, når de begav sig rundt. Et par fald og små skrammer skulle der til, men alle børn var stadigvæk ved godt mod.

Mange beskrev at det sjoveste og det farligste, var at hoppe ned fra bordet, da det er noget man ikke plejer at må. I tumblerummet blev der brugt rullebræt, hvor de kunne køre hurtigt igennem og under forhindringer. Mange fik meget fart på, hvilket børnene synes var mægtig skægt.

Der var en legende tilgang til læring, når børnene skulle rykke nogle grænser, fordi de ikke "bare" skulle hoppe ned. De var på et bjerg og skulle hoppe ned i vandet!

Når man leger, kan tingene virke mindre farlige og måske var der flere der derved turde at være med. Børnene udtrykte efterfølgende, at det havde været sjovt og de fleste havde fået et sug i maven. For os voksne, var det fedt at se hvordan børnene "voksede" undervejs.

Køkkenlegen

En mindre gruppe børn fik lov til at hjælpe vores køkkendame med at snitte kål. Begyndelsesvis blev de introduceret til, hvad de skulle skære og hvordan de skulle benytte en kniv. Her blev der sagt, at kniven kan være skarp og at den derfor kan skære igennem huden. Dette virkede til at skræmme børnene i starten, men børnene gav udtryk for, at man jo bare skal være lidt forsigtig. Børnene oplevede, at det var svært at snitte kålen i starten og tanken om, at man kunne skære sig, var lidt uhyggelig. Ikke desto mindre fandt de hurtigt teknikken og aktiviteten blev sjovere og mere tryk. Kniven og selve situationen fik dem til at erindre både gode og dårlige oplevelser, fra det at deltage i madlavning; *"en gang skar jeg mig i fingeren og det begyndte at bløde-jeg fik plaster på og bagefter var det ikke så slemt."* Efter et par minutter var der både grin og god

snak i køkkenet. Køkkendamen vejledte og viste, hvordan man kan skære og snitte i kål. Hun overtog ikke børnenes arbejde, men vejledte dem blot både visuelt og verbalt. Dette gav dem mere gåpåmod og lærte dem mere eller mindre, hvordan man faktisk benytter en kniv i et køkken.

Øvelsen var muligvis ikke så legende, men gav anledning til virkelig gode snakke om hvordan man anvender en kniv på den rigtige måde og også, hvad der er af risiko ved at arbejde med en kniv. Børnene fortalte mange gode historier om deres erfaringer, både i køkkenet men også med det at komme til skade.

Forældreinddragelse

I processen omkring arbejdet med leg og legende tilgange til læring, er forældrene helt centrale i denne sammenhæng. I vores børnehave lavede vi et

spørgeskema, som forældrene svarede på forud for et forældremøde. Vi havde blot lagt spørgeskemaet ved invitationen. For at de havde samme udgangspunkt for at svare på spørgsmålene, var der i brevet først en kort introduktion til de 6 kategorier, som vi har arbejdet med i forbindelse med risikofyldt leg:

1. *Leg med stor højde* - med fare for at komme til skade ved fald ved at klatre, hoppe fra højder, gyngesving eller vippe højt, balancere i højden
2. *Leg med høj fart* - ukontrolleret fart og tempo, hvor man kan ramme noget eller nogen, ved at cykle, kælke, rutsje, springe ukontrolleret med høj fart.
3. *Leg med farlige redskaber* - der kan medføre skade for eksempel økse, saks, sav, kniv, hammer, tov
4. *Leg i nærheden af farlige elementer* - hvor man kan falde ned i eller ind

i noget, for eksempel vand/sø, bål,
skrænt

5. *Leg der indebærer kamp* - hvor man kan komme til at skade hinanden, for eksempel ved brydekamp, slåskamp, fægtekamp med kæppe
6. *Leg, hvor børn kan forsvinde eller fare vild* - for eksempel i tilfælde, hvor børn er uden opsyn, og hvor der ikke er nogen indhegning, for eksempel i en skov eller lignende

Playjam

Da vi arbejdede med playjam var vores fokus samarbejde. Playjam-øvelsen tager udgangspunkt i et fokuspunkt, som vi gerne ville have børnene til at øve sig på, eller udvikle sig indenfor. I dette tilfælde var det altså samarbejde.

Herefter planlagde vi aktiviteterne, som du kan se ud fra øvelsens beskrivelse. Børnene er blevet delt i tre grupper á cirka 15 børn på hvert hold. Ved hver aktivitet var der to voksne som var henholdsvis instruktør og hjælper. De to aktiviteter vi designede var *leg med bolde* og *leg med hejseværk*.

Leg med bolde

Aktiviteten foregik udenfor, hvor der var optegnet en kridtbane, som snoede sig, havde en rundkørsel og som sluttede med en hinkebane. Børnene skulle samarbejde om at transportere en bold to og to

gennem banen, uden at røre ved jorden. Det krævede, at man kunne være tæt sammen med en anden, og koordinere og følge hinandens bevægelser. Den voksne italesatte at legen handlede om at børnene skulle samarbejde, og børnene blev hurtigt engageret ved at komme med forslag til, hvordan bolden skulle transporteres. Børnene skulle sammen finde en løsning og prøve forskellige teknikker, inden de startede på selve banen. Der kom mange forskellige og fantasifulde bud. Der var selvfølgelig fokus på at heppe på hinanden og bakke hinanden op, og runden blev afsluttet med en highfive til ens makker, og med et kampråb i hele gruppen. Børnene udtalte at *“det var sjovt, fordi de havde en makker at samarbejde med.”*

Leg med hejseværk

Aktiviteten foregik udenfor ved gyngestativet, hvor der var sat et “hejseværk” op.

Børnene skulle samarbejde om at trække og hive forskellige ting, børn og voksne op, ved brug af et reb. Til at begynde med var det en spand med vand, som skulle hejses op. Alle børn var herne og undersøge, hvad det var der skulle hejses op. Et barn fik lov til at hive i rebet først, men det var for svært, så der blev hentet forstærkning

og flere børn skulle til. Herved blev børnene hver især opmærksomme på, at de havde brug for hjælp, og flere sagde selv "jeg kan ikke løfte den alene.." Det var tydeligt at der var brug for et samarbejde og for at kunne klare opgaven. Undervejs blev børnene engagerede, ved at være med til at fortælle hvor mange børn, der skulle til at hive og trække de forskellige ting eller personer op med hejseværket-der blev heppet!

Aktiviteten blev afsluttet med børnene samlet, hvor de var med til at evaluere på, hvad de synes, der havde været sjovt. Her gav børnene udtryk for, at det var sjovt at blive trukket op af de andre, men også at det var rigtig sjovt at trække sammen med de andre. De voksne oplevede at børnene var meget engagerede og samarbejdede godt. Man kunne se, at de syntes, det var sjovt at hive deres kammerater

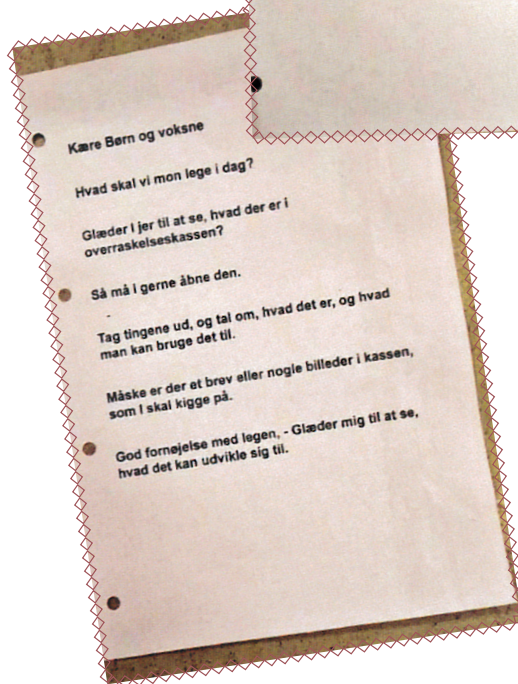
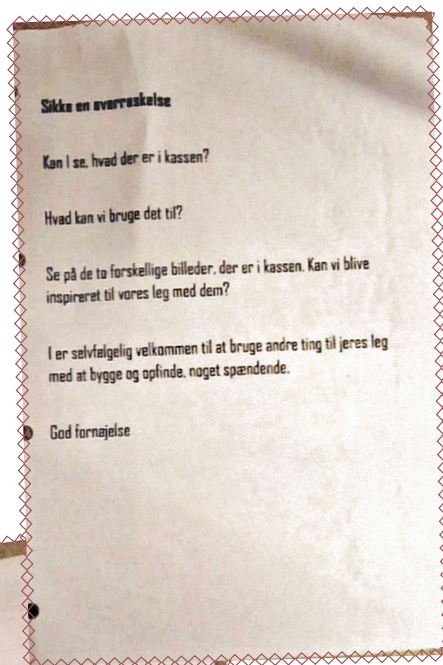
op. Børnene blev nysgerrige på at prøve, og næsten alle børn deltog igennem hele aktiviteten.

Der blev også leget lidt med matematik undervejs, fordi der blev arbejdet med at tælle og forstå, hvordan noget vejer mere end andet. Børnene gættede på, hvad der tungest og forsøgte at beregne hvor mange børn, der skulle til at løfte de forskellige ting. Børnene blev meget opmærksomme på hinandens styrker.

Overraskelseskasser

Overraskelseskasserne er en måde at lege sammen, hvor alle har samme udgangspunkt. Ingen ved, hvad der er i kassen og alle har mulighed for at byde ind. Det udfordrer både børn og voksne til at se hvad der kan ske, hvis man bare følger med, bruger dialog og griber hinandens ideer.

Hvad sker der, når børn og voksne sammen åbner en kasse og ingen ved hvad der er i? Hvad gør det ved legen? Der blev pakket to kasser til dagen, som skulle åbnes i to forskellige rum. to voksne og 10 børn skulle åbne overraskelseskasserne sammen, og alle var meget spændte. Der fulgte to breve med, et i hver kasse.

Lægekassen

I kassen på den ene stue var der en stok, en lægetaske, toiletpapir, nogle bamser, stofbleer, fire doktor t-shirts, plaster og bandage. Den voksne spurgte børnene om, hvad man kunne bruge alle de ting til. *“Man kan lege læge”*, svarede et af børnene. Der blev også snakket om, at der skulle være nogle som var syge og måske skulle der være et hospital.

Sammen med børnene byggede de voksne et hospital og nogle af børnene klædte sig på i lægetøjet. Det var som om, at børnene var mest optagede af at være læger og ingen ville rigtig være syge, så den voksne tog fat i stokken og sagde *“jeg er en gammel dame”*. Så faldte hun, for at sætte legen i gang, og børnene begyndte at hjælpe hende. De blev hurtigt enige om, at hun skulle på sygehuset. Sammen fik de trukket den voksne hele vejen over til

sygehuset, og lægerne begyndte straks at hjælpe den stakkels gamle dame.

Undervejs i legen blev der også stillet spørgsmål til om børnene selv havde erfaringer med sygehusbesøg eller lægebesøg. Det var der flere der havde. Der var en god ro gennem hele legen. Det undrede observatøren, at ingen af børnene ville være patienter og om det mon kan skyldes at der ikke var nogen udklædning til dem?

Oplevelsen var, at børn og voksne var i flow og fordybelse, med en kæmpe nysgerrighed på tingene. Det var sjovt både for børn og voksne og alle børnene var meget interesserede og deltagende. Det var spændende og udfordrende for de voksne ikke at vide, hvad der var i kasserne. De voksne fik en fornemmelse af, hvordan det må føles for børnene, når

de ikke ved hvad de skal. Her var alle på samme hold-uvide om, hvad der var i kassen. Næste gang vil vi huske, at børnene var mest interesserede i at være læger. De ville gerne klædes ud og have lægetingene. Der manglede noget til patienterne. Børnene var i legen i lang tid og de gav udtryk for, at de godt kunne lide at gøre noget, de ikke normalt gør. Nogle legede videre efterfølgende.

Byggeklodser og LEGO

I kassen på den anden stue var der, ud over brevene, Kapla klodser og LEGO, som man kunne bygge kuglebaner af. Alle rykkede hurtigt tættere på kassen af spænding. Der var stor nysgerrighed og ivrighed, som gjorde at tingene kom hurtigt op af kassen. Nogen blev hurtigt optaget af DUPLO klodserne og den medfølgende bog, hvor man kunne se hvad der kunne bygges. Det var en kuglebane og

det var tydeligt, at nyheden i det, gjorde børn og voksne meget nysgerrige. Børnene havde en stor iver efter at komme i gang.

Hurtigt var der gang i at bygge en kuglebane med stor koncentration. Nogle børn gik forrest og byggede banen, imens andre passede på kuglerne og observerede mere. Et barn gik rundt og samlede de kugler ind, som blev ved med at trille væk, mens andre byggede med Kapla klodser efter noget de kunne se i bogen. Alle var i gang på hver deres måde.

Da kuglebanen var bygget færdig var der en stor glæde og begejstring i, at kuglerne trillede gennem banen. Alle børn fik prøvet banen af. Rummet emmede af koncentration og flow. De voksne mærkede også tydeligt, at de selv var i fordybelse sammen med børnene.

Leg gennem hele dagen

En dag i oktober havde vi fokus på *leg gennem hele dagen*. Vi arbejdede med legen, hvor vi normalt ikke planlægger leg. Det kunne eksempelvis være i vores overgange og rutiner. Vi lavede små og store eksperimenter, og var nysgerrige på, hvad der sker, når vi inviterer legen ind i ikke legevante rammer.

Vi valgte at udfordre følgende rutiner:

- × Garderoben om morgenen
- × Morgenmøde
- × Frokost
- × Sovetid
- × Garderoben inden legepladsen
- × Oprydning

Garderoben om morgenen

Børnene blev modtaget kongeligt. Den røde løber var rullet ud ved indgangen, og børnene blev modtaget af en konge og en dronning. I garderoben var der sat en

skillevæg som skulle ligne et slot. Forældrene blev inddraget som tjener, og børnene blev budt med ind i legen. Nogle børn kom ind med stort smil og nysgerrighed, mens andre gemte sig

lidt bag ved deres mor eller far. Flere af de ældste børn italesatte, at de voksne ikke var en rigtig konge og en dronning og en dreng legede ninja som kæmpede imod de voksne, fordi de var klædt ud.

Børnene reagerede meget forskelligt på, at morgenrutinen var anderledes. *“Det er fjollet”* og *“jeg vil over til min far”* var to reaktioner, i hver sin ende af skalaen. Nogle af børnene var med på legen, mens andre prøvede at gemme sig væk.

Børnene fortalte de andre på stuen, om deres oplevelser i garderoben og der opstod sjove samtaler, om det de tænkte at havde oplevet. Primært handlede det om at de voksne var meget fjollede i dag, og det blev italesat rigtig meget, at de var klædt ud. Mange forældre legede med og gik ind i en rolle. Det gjorde nogle børn mere utrygge. Det kunne ses ved at de

gemte sig bag deres forældre og kiggede ned, andre børn syntes det var sjovt at lege med. Personalet gav udtryk for, at det var sjovt at klæde sig ud og have en rolle, men nok fordi det ikke var hver dag. De børn som var med på legen, fik helt tydeligt en masse inspiration til videre leg inde på stuen og det satte gode snakke i gang.

Til næste gang

Det kunne være godt, hvis vi havde et tema hele dagen. Det er afprøvet til jul med stor succes. Der bør være en form for invitation dagen før, så alle børn har mulighed for at forberede sig. Og måske skulle der være et tegn man kunne give, så de voksne vidste, om man var med på det, eller hellere ville afleveres som vanligt. Så man bliver bare klogere, når man prøver noget nyt!

Formiddagsmad

Vores køkkendame havde lavet tre pakker med vores mad til hver gruppe. Vores mad var væk, så den skulle vi finde. De tre grupper gjorde det lidt forskelligt og temaerne var også forskellige. Nogle var pirater, som var på skattejagt, og en anden gruppe var der en konge fra garderoben, som havde brug for hjælp til at finde maden. Maden blev fundet lidt af a la tampen brænder.

Da maden skulle findes, indtog børnene forskellige roller. Nogen var meget observerende, andre fulgte med efter en af de andre børn, imens nogen løb allerforrest. Børnene heppede på hinanden og klappede af hinanden, når en madpakke blev fundet. Det var tydeligt, at børnene følte det som en fælles opgave at finde maden. Hos de ældste børn gik der dog mere konkurrence i det, og et par stykker blev

lidt kede af det da det ikke var dem, som fandt maden. Efter maden blev indpakningspapiret lavet til kanonkugler, som skulle kastes og skydes i skraldespanden. Sådan fortsatte den legende tilgang også, da børnene som en slange bevægede sig ud mod garderoben.

Opgaven var altså at gemme maden og gå på opdagelsen sammen efter den, som en slags skattejagt.

Frokosten

Til frokost skulle vi spise på en anderledes måde. Måske under bordet, på gulvet eller med ryggen til bordet, eller omvendt på bænken. Hvad ville der så ske?

En børnegruppe spiste under bordet, og det syntes børnene var sjovt og anderledes. Mange gjorde store øjne, da de fik at vide, at vi skulle sidde under

bordet. *“Først var de voksne jo klædt ud og nu skal vi så sidde under bordet og spise-det er en skør omvendt dag.”* Maden blev serveret på rullestole og man måtte bytte madder. Det syntes børnene meget tydeligt var spændende, og flere sagde

“hørte du at vi godt må bytte madder-skal vi bytte?” Inde på stuen hos de mindre børn, skulle de også spise nede på gulvet. De startede med at sidde som de plejer, men da kongen befalede dem at sidde på gulvet, kiggede børnene først med stor skepsis. Mente han det?

“Jeg glæder mig” og “ikke noget bord!” var nogle af de ting som børnene udbrød. I starten er der meget ro og børnene spiser, men efterhånden bliver der mere uro og børnene begynder at kravle rundt på gulvet. De voksne bliver i deres roller hele frokosten, og det kan til en grad være med til at hjælpe børnene med at holde fokus.

Sovetid

Hvert barn trak et lille legedyr og skulle så tage tøjet af, som det dyr ville bevæge sig. Det var lidt kaotisk, nok både fordi det var nyt, og fordi alle børnene trak

forskellige dyr. En voksen nævnte, at alle børnene skulle have haft det samme dyr.

Det var for svært at gøre noget forskelligt og det endte med, at børnene i stedet for blot gik som dyret ud til toilettet. Børnene tog dyrene med til deres seng og her legede de lidt videre med dem, indtil den voksne var klar. Det gav lidt mere ro end sædvanligt, da børnene ventede aktivt i stedet for passivt.

Garderoben

I garderoben brugte vi rammelegen, og denne dag var det brandmandslegen. Brandmandslegen går ud på, at den voksne samler en lille gruppe børn i garderoben. Man lader så som om, at der er opstået en brand, som børnene hurtigt

skal med ud på legepladsen og slukke. De skal finde alt det tøj, de skal have på og lægge det klar ved deres plads-likesom på en brandstation. Så fortæller den voksne, at nu skal alle gøre sig klar som brandfolk til at hoppe i tøjjet og tage det hurtigt på.

Børnene kom så ud i garderoben i mindre hold og alle havde fokus på den samme opgave og leg. Nogle af børnene som normalt har det svært i garderoben, deltog og kom hurtigt ud. Det tager dog mere tid at fordybe sig på den måde i garderoben, så inde på stuen må man altså også være kreativ, mens der skal ventes. Nogle børn var straks med på brandmandslegen, mens andre igen var observerende. Børnene sagde ikke så meget, men var meget optagede af det, som de skulle gøre.

Sanselige legeprojekter i vuggestuen

I vores vuggestuegruppe, har vi haft fokus på sanselige legeprojekter. Vi har udvalgt materiale, som børnene med deres sanser og frihed kunne udforske, erfare og lege med. Ved at præsentere én slags materiale ad gangen, men masser af det, så vil der være mindre fokus på uoverensstemmelser og konflikter, og mere fokus på samspil, relationer og fordybelse. I dette forløb har vi valgt hvilke materialer vi skulle undersøge, men målet er fremadrettet at have øje for, at det er børnene der former legeprojektet og os, der viser barnet at vi er interesserede i, hvad de er optagede af. Generelt var pædagogens rolle, at sidde på gulvet i øjenhøjde med børnene og observere dem nysgerrigt. Vi havde fokus på at observere, hvordan børnene sansede forskelligt og udviklede sig undervejs og vi observerede, hvordan børnene gik på opdagelse i materialet. Vi havde øje for om der

opstod fælleslege, om børnene imiterede hinanden og samarbejdede. Pædagogen havde fokus på øjenkontakt med børnene, nikkede anerkendende til dem og for at vise dem at det var fint, det de var i gang med. Senere måtte pædagogen gerne deltage i børnenes leg, og her gik pædagogen også foran og viste nye veje, hvis der var behov for det. Børnene var kun iført ble og bodystocking, så de havde fri bevægelighed og kunne sanse med hele kroppen.

Forsøg med toiletpapir

Toiletruller var sat op i flere tårne på gulvet og børnene kom ind i rummet, hvor alt andet var fjernet.

Børnene havde bare tæer og var kun iført bodystocking. De gik direkte i gang

med at bygge, og nogle af børnene brugte toiletrullerne som fodbold og sparkede til dem. Nogle hjalp hinanden, mens andre holdt lidt øje med de andre børn, inden de selv gik i gang med legen. De fandt på ting sammen, men også hver for sig. De var meget kreative, puttede toiletrullerne ind i skabe, rullede dem ud og gik på line på dem, gemte sig i det, brugte toiletrullerne som kikkert og rev det alt sammen i stykker. De inspirerede hinanden og imiterede hinanden. Der var meget stille og fuld koncentration og der blev ikke brugt mange ord. De var i gang med legen i hvert fald i 45 minutter, uden en eneste konflikt.

Forsøg med blade

I et lille rum havde vi lagt blade ud på hele gulvet. To af børnene begyndte hurtigt at løbe rundt om bunkerne med blade. De løb i cirkler omkring bunkerne, spejlede

sig i hinanden og grinede højlydt imens. De to andre børn var mere tilbageholdende og særligt et barn ønskede slet ikke at røre ved bladene. Derfor fik hun bukser strømper på igen. Det hjalp lidt, og hun ville nu gerne røre ved bladene med hænderne. Nogle af børnene lagde sig ned i bladbunkerne, satte sig i bladene, puttede bladene op på hovedet og på fødderne. Vi kastede bladene op i luften og den voksne viste også, hvordan man kunne putte bladene ind under trøjen på sig selv og på hinanden-det syntes børnene også var sjovt. Børnene gik til bladene på forskellig måde; nogen med høj energi og andre mere sanseligt, ved at sætte sig i bladene og mærke på dem med kroppen og med tæerne. Nogle var friske på at lege lige fra start og andre skulle se det mere an. Børnene spejlede sig meget i hinanden og gjorde, hvad de andre gjorde. Legen startede i høj arousal og derefter

udviklede den sig til en mere rolig aktivitet, hvor børnene sad ned og sansede bladene med deres bare fødder og ben. Vi gentog legeprojektet et par dage senere, og denne gang var der placeret fire spande i rummet. De gik hurtigt på opdagelse igen og var meget interesseret i spandene, som de undersøgte og legede med. Der gik ret lang tid, før børnene fandt på at inddrage bladene i legen, hvor de blandt andet legede med at fylde og tømme spandene for blade. Ved at træde i baggrunden og blot anerkende og nikke og smile til børnenes egne initiativer, opstod der et læringsmiljø, hvor børnenes egen initiativ og ideer var i fokus. Børnene spejlede sig og imiterede meget hinanden i legen. Denne rolle som pædagog, fremmede børnenes relationer til hinanden i legene og deres samspil. De grinede og smilede til hinanden og var på intet tidspunkt i konflikt med hinanden.

Forsøg med malertape

Vi lavede et sanseligt legeprojekt med malertape. Hvad opstår der, når der er tape til fri afbenyttelse? Der blev samarbejdet om at putte tape på et fælles stykke papir og finmotorikken blev øvet, når det fjollede tape klistrede sig sammen. Lange stykker tape var svære at styre, så børnene fandt på at tkrølle det sammen, så var det pludseligt både en bold, men det kunne også hænges op på væggen. Der var stor fordybelse og nysgerrighed hos børnene, på at lege med malertape og undersøge alt, hvad det kan.

Styrkede læreplan

I de sanselige legeprojekter vil børnene igennem de pædagogiske aktiviteter, få forskellige erfaringer og temaer fra den styrkede læreplan, indgår som en naturlig del af projektet.

Legetyper

Børn og voksne, ja alle mennesker, er forskellige, og det er deres måde at lege på også. Vi skal derfor have øje for, at der tilbydes eller opstår forskellige legetyper i vores institution. På den måde vil vi kunne øge alle børns deltagelsesmuligheder i legen.

KILDE: Skovbjerg, H. M., Hansen, J. H., Sand, A.-L., Jensen, J.-O., Lieberoth, A., Lehrmann, A., & Jørgensen, H. H. (2022). Må jeg være med? en forskningsrapport om leg, inklusion og fællesskab i skolen. Designskolen Kolding.

LEGETYPER

KREATIV LEG

KVIKSAND, MINIATURELANDSKAB, DET ÅBNE SKAB, NATURFARVER, LEG MED LER, ORDSTAFET, FIGURFORTÆLLINGER, BÅDEBYGNING, STEN

ROLLELEG

CAFELEG, MIDDELALDERLEG, CIRKUSLEG, DRAMA, FAMILIELEG, DUNGEONS & DRAGONS, BAMSEKLUB, FIGUROPBYGNING

KONSTRUKTIONSLEG

TROLDE, INSEKTHOTEL, FILM KONSTRUKTIONSLEG, BYG EN BY, FANTASILANDSKAB

DRAMATISK LEG

TERNINGSTEATER, LEG EN HISTORIE

BEVÆGELSESLIG

POKEMON, STRATEGO, NERF GUN, OL MED BENS PÆND, NINJA WORRIERS, KAPPESTRID I HALLEN, KAPPESTRID I SKOLEPARKEN

Legestemninger

Børn kommer i forskellige stemninger, når de leger, og stemningen er af afgørende betydning for legens udvikling og fællesskabet der opstår i den. Vi har været opmærksomme på, hvilke legestemninger vi ser i vores institution og om vi som voksne hver især foretrækker en stemning, som kan have betydning for børns muligheder for at udfolde legen.

De fire legestemninger:

Hengiven stemning

Sagte bevægelser, rolig omgang med ting og kontinuitet i legen. F.eks. lægger et barn en dukke i seng og tager den op flere gange, eller sidder på tæppet og putter kugler og klodser i putte-kassen.

F.eks.: dukkeleg, legoleg, perleplader

- × Gentagelig legepraksis
- × Kontinuitet og takt
- × At få det etablerede til at fortsætte
- × At sige JA til det, der allerede er
- × At opøve kendskab til legekulturen gennem udøvelse og afprøvning

Højspændt stemning

Hurtige skift i fart og retning i legen, f.eks. snurre rundt i tumleskallen, sus under rutsjebaneturen, eller løb og spænding i dåseskjul. Ofte udtryksfuld og med udråb.

- × Trampoliner, gynger, rusjebane
- × Hop fra en sten, glide ned af en skrænt
- × Kroppen er i centrum
- × At skifte mellem fart, retning og højde
- × Gentagelsen er tydelig
- × Modet til at komme på usikker grund
- × Forherligelse af den kropslige udfoldelse

Opspændt stemning

Karakteriserer de lege, hvor børn skal optræde eller fremvise noget, f.eks. cirkus, teater eller dans. Bevægelsen er udadvendt, ofte ekspressiv, så andre kan forstå barnets udtryk.

Optrædelege: X-factorleg, cirkusleg, danselege

- × At stille sig frem
- × At være publikum/at have et publikum
- × At stille sig frem og give sit besyv med
- × At gentage for at være en del af det sociale
- × At bryde med det sociale for at vise sig for det sociale.
- × Vekslen mellem at være forbillede for udøvelse og at søge forbilleder

Euforisk stemning

Når børn overskrider normerne ved f.eks. at falde på en skør måde, få grineflip eller pjaske med vand - men også når børn f.eks. ødelægger et legotårn eller sandslot, de lige har bygget. Her kan være grobund for strid med både andre børn og pædagogisk personale.

F.eks.: Kaste med vand, råbe bandeord, synge frække sange

- × Det skøre, sjove, pjattede, skæve og frække er i centrum
- × Bruddet med kulturelle koder, gentagelser og forestillinger
- × At bryde i sociale sammenhænge og få andre til at gå med
- × Overskride det gældende - drivkraft, kreativitet, nysgerrighed og opfindsomhed
- × At sætte sig selv på spil

Vores noter
